

חולין דף קמ"א

משנה

שלחה וחזרה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב, שנאמר: "שלח תשלח את האס". אמר 'הריני נוטל את האס ומשלח את הבנים' חייב, שנאמר "שלח תשלח את האס". נוטל את הבנים והחזירם לה, ואחר כך חזרה האס עליהן, פטור מלשלח⁹⁰¹.

גמרא

שאל אחר מהחכמים את רבא, אולי יש לדרוש את הכתוב "שלח" פעם אחת, "תשלח" פעם שנייה. ומניין שחייבים אפילו מאה פעמים? אמר לו, משמעות המילה "שִׁלַּח" היא לעולם. ומהמילה "תשלח" מרבים שחייבים לשלח אפילו לדבר מצוה⁹⁰². שאל רבי אבא בנו של רב יוסף בר רבא את רב כהנא, האם ללא הריבוי היה מקום לומר שבמצווה יקח ללא שילח, והרי אין עשה דוחה לא תעשה ועשה? עונה הגמרא, מדובר שעבר ולקח את האס. ולזה השמיע שאף שיש עשה מול עשה, חייב לחזור ולשלח.

עבר ולקח את האס בצריך לה למצווה

שואלת הגמרא, דבר זה מובן למי שסובר 'קיימו ולא קיימו', כלומר במצוות לא תעשה נטלה על מנת לשלח חייב בשילוח גם במצווה שיש בה קום עשה עוברים על הלאו מיד כשלא קיים את המצווה. אבל אם עבר כדי דיבור ולא קיים, אין העשה מתקן את הלאו. וממילא גם כאן נחשב שמבטל את המצווה מיד. אבל מי שסובר שעוברים על הלאו רק אם ביטל את האפשרות לקיים את העשה, וכל זמן שיכול לקיים את העשה אינו עובר על הלאו, הרי אף אם לקח את האס עדיין לא עבר על הלאו שכן יכול לתקן, וממילא אין היה עולה על דעתנו שקיום מצווה ידחה לא תעשה ועשה? עוד שואלת הגמרא, והרי לרבי יהודה הסובר שציווי התורה "שִׁלַּח" זה רק לפני לקיחה, אבל אם לרח את האס אין לו חיוב לשלחה. אם כן במצווה אין לומר שחייב לשלח? אלא אמר מר בר

נטלה על מנת לשלח חייב בשילוח גם במצווה

901 גירסת רש"י: 'נטל את הביצים ואחר כך חזרה האס עליהם פטור מלשלח': דכיון דנטל את הביצים – הוה ליה 'קן מזומן'. רש"י.

902 כגון: קן יולדת וטהרת מצורע. רש"י.

ר' אשי, כגון שנטלה על מנת לשלח שאין כאן לאו שכבר לקחה בהיתר על מנת לשלחה, והייתי אומר שעשה של מצורע ידחה עשה של שילוח, לזה השמיעה שחייב.

ומבארת הגמרא, הטעם שהייתי אומר שעשה של מצורע ידחה את עשה של שילוח, כיון שאמר מר 'גדול שלום שבין איש לאשתו, שהרי אמרה תורה: שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים', הייתי אומר שגם במצורע שאסור בתשמיש המיטה⁹⁰³ העשה ידחה את השילוח, לכך למדים שחייב.

משנה

הנוטל אם על הבנים: רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח, וחכמים אומרים יכול לתקן את הלאו על ידי שמשלח ואינו לוקה. זה הכלל: כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה⁹⁰⁴.

גמרא

שיטת רבי יהודה שלא שניתק
הסתפק רבי אבא בר ממל, האם לרבי יהודה
לוקה משום שסובר שלא שניתק לעשה
לוקין עליו, או שבכל התורה סובר שאין לוקים⁹⁰⁵, וכאן מחייב כיון
שסבר "שלח" מלמד שכשימצא קן עליו לשלח את האם 'מעיקרא
משמע', אך אם עבר על הלאו אין לו עשה לתקנו? ומביאה הגמרא ראייה
ממה ששנינו, גנב וגזול ישנן בכלל מלקות, דברי רבי יהודה. משמע
שלרבי יהודה לאו שניתק לעשה לוקין עליו. אמר ליה רבי זירא, הרי
אמרתי לכם שכל ברייתא שלא שנאוה בי רבי חייא ובי רבי אושעיא⁹⁰⁶
משבשתא היא⁹⁰⁷, ואין להקשות ממנה בבית המדרש? ויתכן שמה ששנינו
הוא להיפך 'אינה בכלל מלקות ארבעים'.

903 ימי ספירו וקל וחומר ימי חלוטו, שנא' "וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים" 'אהלו' זו אשתו. מכאן שמצורע אסור בתשמיש המטה. רש"י.

904 אא"כ לא קיימו תוך כדי דבור, למאן דתני 'קיימו ולא קיימו'. ואם לא שלח – לוקה וצריך לשלח אחר לקחה משמע. ולמי ששנה 'בטלו ולא בטלו' יכול עד שישחוט אותה. ואם לא, לא לקי. רש"י.

905 כגון 'לא תגזול' ... והשיב את הגזלה' שאין לומר 'קודם גזילה משמע', שאם לא גזל מה ישיב? רש"י.
906 עמוד ב'.

907 רבי חייא ורבי אושעיא סדרו את הברייתות, ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר; אבל יש תנאים הרבה שמוסיפים על משנתם בדדמי, כי הכא: משום דשמעינן לרבי יהודה הכא דמחייב – סברי טעמא משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו, והוסיפו לומר 'גנב וגזול'. רש"י.

תא שמע, ששנו רבי אושעיא ורבי חייא, נאמר במצוות שכחה: "לא תשוב לקחתו" ובמצוות פאה נאמר: "לא תכלה" ומי ששב ולקח או שלא הפריש פאה, ישנן בכלל מלקות ארבעים, דברי רבי יהודה. מכאן נשמע שרבי יהודה סובר לאו שניתק לעשה לוקין עליו! דוחה הגמרא, יתכן ושם סובר כך רבי יהודה כיון שמשמעות המילה "תעזוב" היא שמתחילה יתן ואם לא נתן לא יכול לתקן.

אמר רבינא לרב אשי, יש ראייה ממה ששנינו בברייתא, נאמר: "לא תותירו ממנו עד בקר וכו' והנותר וכו' באש תשרופו" בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לומר לך שאין לוקין עליו, דברי רבי יהודה. שמע מינה, טעמו של רבי יהודה משום שסובר "שלח" מעיקרא משמעו, וכך נשאר הגמרא למסקנה. אמר רב אידי לרב אשי, מדויק כן גם ממה ששנינו, הנוטל אם על הבנים, רבי יהודה אומר לוקה ואין משלח. ואם טעמו של רבי יהודה משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו, הרי היה למשנה לכתוב 'לוקה ומשלח'? דוחה הגמרא, שיתכן וכוונת המשנה אינו נפטר בשלוח, אלא אף לוקה.

אמר רב יהודה, אם נטלה, משלחה כדי שתצא מתחת ידו. ואם יכול לחזור ולתופשה, מותר.

אופן עשיית מצוות שילוח הקן ומביאה הגמרא, שנחלקו באופן שמשלחה. רב הונא אמר יאחזנה ברגלה וישלחנה,

שנאמר: "משלחי רגל השור והחמור", הרי שילוח ברגל. רב יהודה אמר אוחזה בכנפה ומשלחה, ש'רגל' שהיא המוליכה בבהמה בעוף הוא כנפיה שמוליכה⁹⁰⁸. ומביאה הגמרא שהיה מעשה באדם שחתך כנפיה של ציפור ושלחה ואחר כך תפשה. הלקהו רב יהודה, ואמר לו שיששה אותה עד שיגדלו לה כנפיה וישלחנה. ומבררת הגמרא כמי סבר. אם כרבי יהודה לוקה ואין משלח, ואם כרבנן משלח ואין לוקה? עונה הגמרא שסובר כרבנן, והלקהו מכת מרדות מדרבנן שלא ירגיל בזה⁹⁰⁹.

908 הובא ברש"י שכן שמע. אולם הוסיף: כמדומה לי דהכי קאמר: רב הונא אמר ברגל: שאם תלש גפה ושלחה – נפטר ממצות שילוח כיון שהלכה שתי פסיעות או שלש, ומותר לחזור ולתופשה; ורב יהודה אמר בגפה: שתוכל לעוף כדרכה. רש"י.

909 ואין לה קצבה, אלא עד שיקבל עליו. רש"י.

שילוח הקן בביצה או אפרוח אחד מביאה הגמרא מעשה באדם ששאל את רבא, האם עוף טהור ששמו 'תימה' חייב בשילוח? אמר לו, האם אינו יודע שעוף טהור חייב בשילוח? אלא שהוקשה לו בעוף שהטילה אלא ביצה אחת, האם הכתוב "אפרוחים או ביצים" מעכב? אמר לו, שנינו במפורש, אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח. ולאחר ששלחה, רבא פרס מצודה ותפסה. שואלת הגמרא מדוע לא חשש שיחשדו⁹¹⁰ שפסק כן כדי שיוכל לתופסה? עונה הגמרא שעשה כן כלאחר יד שלא הבין המשלח.

איסור גזל מפני דרכי שלום באם ואפרוחים

תנו רבנן, יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשלוח, ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום. שואלת הגמרא, אם סוברים כפי שאמר רבי יוסי בר רבי חנינא 'חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו', הרי זה נקרא 'מזומן' שפטור? אמר רבא, חיוב שילוח הוא מזמן שרוב ביצה יצאה, וחצרו לא קונה אלא לאחר שתפול לתוכה. ומה ששנינו 'חייבות בשלוח' לפני שנפלה לחצרו. שואלת הגמרא, אם כן מדוע 'אסורות משום גזל'? עונה הגמרא כוונת הברייתא לאסור את האם. או שאומרת הגמרא, מדובר על הביצה⁹¹¹, ואף שלא נפלה לחצר, מכל מקופם דעתו עליה וכן נחשב כאילו קונה אותה.

אסור לזכות בביצים כשהאם רובצת ומוסיפה הגמרא, שלאחר שאמר רב יהודה בשם רב, אסור לזכות בביצים כשהאם

עליהן

רובצת עליהן, שנאמר "תשלח את האם" ואחר כך "הבנים תקח לך", אף אם לא נפלה לחצירו הוא זכה. שכל שהוא יכול לזכות, אף חצירו זוכה ואם הוא עצמו היה כאן לא היה יכול להחזיק, גם חצרו לא יכולה לזכות לו, ואין זה 'מזומן'. שואלת הגמרא, אם כן מדוע אסורות 'מפני דרכי שלום', אם שלחה לפני שהחזיק בה, הרי קנתה חצרו לבעל הבית, והוא גזל גמור. ואם לא שלחה, כיצד יכול ליטול את הביצים? עונה הגמרא מדובר בקטן שאינו בר שלוח⁹¹². ומבאר הגמרא, שדרכי שלום

910 צריך להתרחק מן הכיעור, כלעיל (מד: רב חסדא שרי בוכרא ולא זבין מיניה. רש"י.

911 על אמן – אפילו משום דרכי שלום אין כאן: הואיל ואינה נוחה לתופשה לא סמכה דעת בעל השובך עליה, ואינו מתקוטט עם הלוקח. רש"י.

912 והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן תחת האם, דגזל מעליא ליכא; אלא ניחא ליה לשנויי בדרך

לא מתפרשים על הקטן, אלא שאביו של קטן חייב להחזיר לו, מפני דרכי שלום.

